

**Postavenie žien v medzinárodnom práve –
rodová rovnosť v mierových misiách
Organizácie Spojených národov**

**Status of Women in International Law –
Gender Equality in the United Nations
Peacekeeping**

Kristián Blaškovič

Abstract: *The status of women in international affairs has considerably changed during the last years. In this regard, the Resolution of the United Nations Security Council 1325 (2000) seems to be path breaking, as it was the first which addressed the problem of sexual violence committed on girls and women during armed conflicts. Later, the United Nations Security Council began to deal with women not just only as victims, but also as active players in security affairs and this led to calls for increased deployment of women in the peacekeeping operations. The presented paper deals with the role that women can play in these missions. The aim of their deployment is not just only to promote women's equality, but also to counter the problem of sexual abuse committed by male peacekeepers. Moreover, women can significantly contribute to earning the confidence of local women, as only they are able to understand and to address their problems. Despite the fact that women can be very successful in fulfilling the mission's mandate, they are still deployed only in limited numbers.*

Key Words: *International Law; Women; Status of Women in International Law; Gender Equality; Peacekeeping Missions; United Nations Security Council.*

Abstrakt: *Postavenie žien v medzinárodných vzťahoch sa v posledných rokoch značne zmenilo. V danej súvislosti sa javí, že Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov č. 1325 (2000) bola prelomová, nakoľko sa ako prvá venovala problémom sexuálneho násillia páchaného na dievčatách a ženách počas ozbrojených konfliktov. Neskôr sa Bezpečnostná rada začala venovať ženám nielen ako obetiam, ale i ako aktérkam v bezpečnostných vzťahoch, čo viedlo k výzvam na ich väčšie rozmiestňovanie v mierových misiách. Predložený príspevok sa venuje úlohe, ktorú môžu ženy zohrať v týchto misiách. Účelom ich rozmiestňovania je nielen presa-*

dzovať rodovú rovnosť, ale aj čeliť problému sexuálneho zneužívania páchaného mužskými príslušníkmi mierových misií. Navyše, ženy môžu výrazným spôsobom prispievať k získaniu dôvery miestnych žien, nakoľko iba ony sú schopné ich pochopiť a reagovať na ich problémy. Aj napriek tomu, že ženy môžu byť veľmi úspešné pri plnení mandátu misie, stále sú rozmiesťované iba v obmedzených počtoch.

Kľúčové slová: *Medzinárodné právo; ženy; postavenie žien v medzinárodnom práve; rodová rovnosť; mierové misie; Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov.*

Úvod

Problematika postavenia žien v rôznych právnych odvetviach a segmentoch verejného života začína priťahovať čím ďalej, tým väčšiu pozornosť v akademickom, ale i spoločenskom diskurze. Prejavuje sa to nielen v etablovaní sa *gender studies* ako nového študijného odboru, ale aj v skúmaní rôznych (doposiaľ skôr maskulínne orientovaných) otázok v záležitostiach rodovej rovnosti. Uvedený trend je postupne možné pozorovať tiež v medzinárodnom práve, i keď je potrebné konštatovať, že v tzv. západnom svete je rozvinutejší než v slovenskom akademickom prostredí. Uvedený diskurz nemusí byť iba negatívne orientovaný (nemusí iba poukazovať na diskrimináciu žien), ale môže byť zasadený aj do pozitívneho kontextu (môže poukazovať, v čom môže byť angažovanie žien prínosné). Účelom predmetného príspevku je prispieť do pomerne slabo rozvinutého slovenského vedeckého výskumu o právnom postavení žien.¹ Ako už bolo naznačené vyššie, skúmanie právneho postavenia žien môže byť orientované negatívne alebo pozitívne. Aplikujúc uvedené rozdelenie na oblasť medzinárodného práva môžeme konštatovať, že negatívny prístup kladie dôraz skôr na skúmanie žien napríklad ako obetí sexuálnych zločinov páchaných počas ozbrojených konfliktov (oblasť medzinárodného trestného práva) alebo na skúmanie opatrení zamera-

¹ Výnimku v uvedenom smere predstavuje napríklad Peter Varga, ktorý sa venuje antidiskriminačnej legislatíve z perspektívy európskeho práva. Bližšie pozri napríklad VARGA, P. Zákaz diskriminácie pri poskytovaní služieb v práve EÚ. In: M. JURČOVÁ, A. OLŠOVSKÁ a J. ŠTEFANKO, eds. *Diskriminácia v zmluvnom práve*. 1. vyd. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2015, s. 61-77. ISBN 978-80-8082-835-6 alebo VARGA, P. Diskriminácia na základe pohlavia v kontexte antidiskriminačnej legislatívy Európskej únie vo veciach za mestnanosti a povolania. In: P. BLAHO a A. ŠVECOVÁ, eds. *Hodnotový systém práva a jeho reflexia v právnej teórii a praxi: I. diel*. 1. vyd. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta, 2013, s. 407-424. ISBN 978-80-8082-586-7.

ných na zabránenie rôznym formám ich diskriminácie (oblasť medzinárodnej ochrany ľudských práv). Pozitívny prístup sa prejavuje napríklad v práve medzinárodnej bezpečnosti a kladie dôraz na skúmanie postavenia žien nie ako obetí, ale ako aktérok určitého procesu, a teda sa snaží o odkrytie oblastí, kde by mohla byť väčšia angažovanosť žien prínosom. Preto i zameranie nášho príspevku je skôr pozitívne, pričom skúma úlohy, ktoré môžu ženy zohrať v mierových misiách Organizácie Spojených národov.

Žiada sa podotknúť, že etablovaním sa žien v mierových misiách sa v politike a spoločnosti postupne prelamujú vžitie stereotypy o postavení žien. Predovšetkým je to prvý stereotyp, tvrdiaci, že ženy síce mohli byť príčinou vojny, ale v skutočnosti „ženy nebojujú“. Samotná sv. Jana z Arku je historickým príkladom takéhoto nezmyslu; regrutovanie žien do ozbrojených síl (a profesionálnych armád) mnohých demokratických štátov slúži ako aktuálny dôkaz boriaci uvedený mýtus. Z novších príkladov je potrebné spomenúť hlavne druhú svetovú vojnu, ktorá býva označovaná za konflikt, v ktorom sa ozbrojené sily „feminizovali“.² Z najnovšieho obdobia osobitne stojí za zmienku bitka o Kobane, v ktorej zohrali kurdske ženy kombatancky významnú úlohu.

Druhým stereotypom je, že ženy sú obeťami ozbrojených konfliktov, a to predovšetkým vo forme sexuálneho násillia. Dané tvrdenie, samozrejme, nie je možné spochybniť (približne 500 tisíc znásilnených žien počas genocídy v Rwande je toho príkladom), ale nepredstavuje celú pravdu. Ženy môžu rovnako páchať sexuálne zločiny, ako to dokumentuje príklad väznice Abu Ghraib, hoci v menšej miere ako muži. Zároveň sa spolu s tým prijíma, že ženy ako aktérky počas ozbrojených konfliktov plnia iba pomocné úlohy vo výrobe, logistike alebo pri ošetrovaní ranených. Zabúda sa na to, že ženy môžu plniť (popri zmienených) tiež životne dôležité úlohy pri zbere informácií, napríklad v tajných službách (Mata Hari predstavuje ďalší príklad rúcajúci stereotyp). I napriek uvedeným faktom, dokazujúcim, že ženy môžu, a aj zohrávajú kľúčové úlohy v rolách, ktoré sú inštinktívne považované za „maskulínne“, prekvapuje skutočnosť, že sa ženy etablovali v mierových misiách, hoci by bolo výrazne reálnejšie prijať danú skutočnosť ako logický vývoj, a nie ako mimoriad-

² Bližšie pozri HERRMANN, I. a D. PALMIERI. Between Amazons and Sabines: A Historical Approach to Women and War. *International Review of the Red Cross* [online]. 2010, vol. 92, no. 877, s. 22 [cit. 2017-02-22]. ISSN 1816-3831. Dostupné na: <https://www.icrc.org/en/international-review/article/between-amazons-and-sabines-historical-approach-women-and-war>.

nu udalost'. A keďže tento logický vývoj ešte nie je reflektovaný v slovenskej vede, chceme naň v príspevku upozorniť.

Výskumná otázka predkladaného príspevku je stanovená nasledovne: ako Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov (ďalej len „Bezpečnostná rada“) pristupuje k postaveniu žien v mierových misiách Organizácie Spojených národov a aké sú výhody ich participácie? Ako je teda z vyššie uvedených riadkov zrejmé, príspevok je svojím zameraním úzko orientovaný a špecifický. Nevenuje sa neformálnym, a ani formálnym mierovým procesom a postaveniu žien v nich,³ ale zameriava sa na jeden z nástrojov medzinárodného krízového manažmentu. Skúma preto pomerne dobre známu oblasť mierových misií z iného uhla pohľadu. Vychádza nielen z relevantných dokumentov Organizácie Spojených národov (Generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov a Bezpečnostnej rady), ale aj zo zistení iných výskumov, ktoré boli predovšetkým národne orientované alebo špecificky profilované. Zároveň je ale potrebné dodať, že prepracovať sa k relevantným, a hlavne komplexným dátam bolo mimoriadne zložité. Preto si predmetná téma bude v budúcnosti vyžadovať priebežné sledovanie a súvisiacu aktualizáciu.

Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov a nové bezpečnostné hrozby

Skúmanie otázky postoja Bezpečnostnej rady vo vzťahu k rodovým otázkam sa na prvý pohľad môže zdať zbytočné a bezpredmetné. Uvedený orgán sa totiž primárne venuje otázkam zachovania medzinárodného mieru a bezpečnosti – klasickým problémom *hard security*, čo na prvý pohľad vzbudzuje dojem, že s rodovými otázkami nemá nič spoločné. V danej súvislosti je však mimoriadne dôležité uvedomiť si „evolúciu“, ktorou Bezpečnostná rada prešla a ktorá radikálne zmenila jej postoje a pôsobenie, čo sa prejavuje predovšetkým pri pohľade na historický prierez jej fungovania. Je pravdou, že podľa pôvodného zámeru zakladateľov sa mala venovať len otázkam súvisiacim so zachovaním medzinárodného mieru a bezpečnosti, v prípadoch ktorých sa zdrojom ohrozenia

³ Úlohu žien v uvedených procesoch načrtáva napríklad Správa Generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov s názvom *Women, Peace and Security* (2002), ktorá obsahuje samostatnú sekciu venujúcu sa oblasti pôsobenia žien v mierových misiách; práve z uvedených záverov náš príspevok vychádza, pričom ich bližšie rozvíja. *Women, Peace and Security: Study Submitted by the Secretary-General Pursuant to Security Council Resolution 1325 (2000)* [online]. 1st ed. New York: United Nations, 2002. 179 s. [cit. 2017-02-22]. ISBN 92-1-130222-6. Dostupné na: <https://www.un.org/ruleoflaw/files/women-peaceandsecurity.pdf>.

stali štáty samotné. V období studenej vojny však, ako je dobre známe, Bezpečnostná rada v dôsledku ideologického súperenia nedokázala adekvátne reagovať ani na tieto, ani na žiadne iné hrozby (alebo iba veľmi zriedkavo). Predelom v jej fungovaní sa stal koniec 80. rokov minulého storočia, kedy v dôsledku poľavenia ideologických rozdielov zaznamenal uvedený orgán vlnu asertivity. To sa prejavilo v dovtedy bezprecedentnej odpovedi Bezpečnostnej rady na vojenskú okupáciu Kuvajtu Irakom v roku 1990, čo zakrátko nato vyústilo do spustenia operácie Púštna búrka (pod vedením Spojených štátov amerických a so schválením Bezpečnostnej rady),⁴ ktorá viedla k oslobodeniu Kuvajtu.

Vyššie uvedená prvá vlna asertívneho vystupovania Bezpečnostnej rady však v skutočnosti nepredstavuje žiadne novum; je iba dôkazom jej vhodného fungovania, tak, ako to predpokladali zakladatelia Organizácie Spojených národov v roku 1945. Nová zmena nastala o približne dekádu neskôr, keď sa na rokovania Bezpečnostnej rady postupne začali dostávať otázky, s ktorými sa predtým nepočítalo, ale adresovanie ktorých sa stalo životne dôležitým na to, aby dokázala, že je schopná reagovať aj na meniace sa bezpečnostné pomery. Rovnaká dôležitosť týchto hrozieb sa prejavila v tom, že ich Bezpečnostná rada neváhala označiť za ohrozenie medzinárodného mieru a bezpečnosti, čo je kategória, ktorá bola predtým rezervovaná iba pre závažné hrozby pre bezpečnosť štátov. Medzi takéto nové hrozby je možné jednoznačne zaradiť terorizmus, páchaný či už zo strany štátu alebo neštátnych aktérov. Neskôr sa na jej rokovania začali dostávať (a tento proces nie je možné považovať za ukončený) aj iné otázky, ktoré znamenali príklon Bezpečnostnej rady k problematike tzv. *human security*, kde ohrozeným subjektom už viac nebol štát, ale civilné obyvateľstvo, častokrát sužované svojím vlastným štátom, alebo dokonca tiež objektívnymi skutočnosťami. Do prvej skupiny nepochybne patrili prípady, kedy sa civilné obyvateľstvo stalo cieľom útokov vo vnútroštátnych ozbrojených konfliktoch, ktoré v limitovanom počte prípadov⁵ viedli k uplatneniu doktríny zodpovednosti chrániť (tzv. *Responsibility to Protect*). Ďalším príkladom môže byť šírenie ľahkých zbraní, ktoré rovnako vedie k ohrozeniu civilného obyvateľstva. Do druhej skupiny hrozieb spôsobených objektívnymi skutočnosťami môžeme zaradiť tie, ktoré

⁴ Bližšie pozri *Resolution No. 678 (1990)* [Iraq – Kuwait] [1990-11-29]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/678 (1990).

⁵ Napríklad vo vzťahu k Líbyi bližšie pozri *Resolution No. 1973 (2011)* [on the Situation in the Libyan Arab Jamahiriya] [2011-03-17]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/1973 (2011).

majú svoj pôvod mimo cieleného konania štátu a sú ním v zásade neovplyvniteľné, napríklad šírenie vírusu HIV a iných chorôb, a s najväčšou pravdepodobnosťou sa sem v budúcnosti dostanú i otázky degradácie životného prostredia, ktoré môžu rovnako vyvolať závažné následky pre medzinárodný mier a bezpečnosť.⁶ Z uvedeného stručného výpočtu je dobre viditeľný trend postupného rozširovania „záberu“ Bezpečnostnej rady o nové bezpečnostné hrozby.

Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov a rodové otázky

Objavenie sa nových hrozieb so sebou prinieslo potrebu reagovať na ne adekvátnym spôsobom a prispôbiť im dovtedy aplikované nástroje, ktoré má Bezpečnostná rada k dispozícii. Preto sa začali používať tzv. *smart sanctions*, ktoré nemajú plošný dopad na celé obyvateľstvo (v opačnom prípade by sa totiž samotné sankcie ako nástroj donútenia stali hrozbou pre *human security*), a v mierových misiách sa začalo presadzovať zastúpenie mužov aj žien. Ako totiž jedna zo správ Generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov (ďalej len „Generálny tajomník“) poznamenala, uplatnenie rodovej rovnosti v misiách s limitovaným mandátom (spočívajúcim iba v monitorovaní „náravníckej zóny“) je zbytočné; väčšiu odozvu však nachádzajú v prípade misií s komplexnejším mandátom, kam patria napríklad dohľad nad dodržiavaním ľudských práv, vybudovanie alebo prestavba inštitúcií v procese post-konfliktnej obnovy, organizácia slobodných volieb či národné uzmierenie. Uvedená správa formulovala kľúčovú premisu, podľa ktorej „je veľmi dôležité mať na pamäti, že ženy a muži môžu mať rozdielne bezpečnostné priority a potreby. [...] Je dôležité, aby príslušníci mierových misií pochopili miestnu dynamiku a nepredpokladali, že každý človek má rovnakú skúsenosť s konfliktom a post-konfliktnou situáciou.“⁷ Inak povedané, správa odporúčala pre mierové misie holistický prístup, nakoľko iba ženy ako príslušníčky misií dokážu pochopiť situáciu ženskej populácie na mieste ich rozmiestnenia, a tak sa predpokladá aj lepšie pochopenie celkovej problematiky a komplexnejší prístup k jej riešeniu.

⁶ Bližšie pozri BLAŠKOVÍČ, K. Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov a environmentálne hrozby. *Societas et iurisprudencia* [online]. 2016, roč. 4, č. 3, s. 117-164 [cit. 2017-02-22]. ISSN 1339-5467. Dostupné na: <http://sei.iuridica.truni.sk/archive/2016/03/SEI-2016-03-Studies-Blaskovic-Kristian.pdf>.

⁷ Bližšie pozri správu *Women, Peace and Security: Study Submitted by the Secretary-General Pursuant to Security Council Resolution 1325 (2000)* [online]. 1st ed. New York: United Nations, 2002, s. 75 [cit. 2017-02-22]. ISBN 92-1-130222-6. Dostupné na: <https://www.un.org/ruleoflaw/files/womenpeaceandsecurity.pdf>.

Ešte pred samotným výkladom o genderových aspektoch mierových misií je dôležité objasniť, v ktorých rezolúciách sa Bezpečnostná rada venovala predmetným otázkam a ako vlastne „dláždila cestu“ k účasti žien na mierových misiách. Rezolúcia S/RES/1325 (2000) s názvom *Women and Peace and Security* je prvým, a preto aj prelomovým dokumentom, ktorý sa venoval danej otázke. Z pohľadu svojho obsahu kladie najväčší dôraz na násilie páchané na ženách, na ich účasť v programoch odzbrojovania, demobilizácie a reintegrácie a na úlohu, ktorú môžu zohrať v procese mierového riešenia sporov a budovaní mieru. Oblasť, v ktorej môžu ženy vystupovať nie ako obeť, ale ako aktérky, vymedzuje uvedená rezolúcia pomerne široko, napriek tomu sa však o mierových misiách vyjadruje pomerne zdržanlivo. V podstate len uznáva potrebu implementovania genderových otázok do mierových misií. Samotná rezolúcia je skôr dôležitá tým, že v nej Bezpečnostná rada požiadala Generálneho tajomníka o vypracovanie a predloženie komplexnej správy týkajúcej sa postavenia žien v ozbrojených konfliktoch, mierových procesoch a mierových misiách.⁸

Na nasledujúcich osem rokov nastal v tejto otázke zo strany Bezpečnostnej rady útlm; opätovne sa dostala na jej rokovanie až v roku 2008. Aj v prípade druhej rezolúcie je jej hlavnou témou sexuálne násilie páchané na ženách počas ozbrojených konfliktov. Mierovým misiám sa však venuje širšie ako predošlá rezolúcia, a to z dvoch pohľadov. Prvý pohľad znázorňuje ženy ako obeť sexuálneho vykorisťovania a zneužívania zo strany príslušníkov mierových misií, vo vzťahu ku ktorým Bezpečnostná rada vyzvala Generálneho tajomníka na implementovanie politiky nulovej tolerancie takýchto skutkov.⁹ Zároveň sa obrátila i na prispievajúce štáty, aby prijali vhodné preventívne opatrenia v podobe napríklad adekvátneho výcviku pred rozmiestnením a na mieste, ako aj iné opatrenia zaručujúce vyvodenie zodpovednosti voči zodpovedným príslušníkom. Druhý pohľad kladie dôraz na ženy ako aktérky a nadväzuje na predchádzajúce uvedené skutočnosti. Ako jeden z ďalších nástrojov prevencie

⁸ Ide o správu *Women, Peace and Security: Study Submitted by the Secretary-General Pursuant to Security Council Resolution 1325 (2000)* [online]. 1st ed. New York: United Nations, 2002. 179 s. [cit. 2017-02-22]. ISBN 92-1-130222-6. Dostupné na: <https://www.un.org/ruleoflaw/files/womenpeaceandsecurity.pdf>.

⁹ Uvedenej otázke sa príspevok venuje v nasledujúcej časti.

sexuálneho zneužívania totiž uplatňuje výzvu, aby prispievateľské štáty zaradili do mierových misií vyššie percento žien.¹⁰

Akceptovanie predmetnej požiadavky zo strany prispievateľských štátov privítala Bezpečnostná rada v ďalšej rezolúcii, pričom podotkla, že zaradenie žien do civilného, vojenského a policajného personálu môže prispievať k väčšiemu pocitu bezpečia zo strany žien a detí postihnutých ozbrojeným konfliktom, ktoré tak páchané násilie môžu priamo hlásiť personálu misií. Zároveň Bezpečnostná rada uznala, že prítomnosť žien v mierových misiách môže povzbudiť miestne ženy k záujmu o účasť v národných ozbrojených a bezpečnostných silách, čo môže napomôcť pri budovaní nového bezpečnostného sektora (napríklad pri prestavbe ozbrojených síl a bezpečnostných zborov). Bezpečnostná rada v tejto rezolúcii prijala tiež rozhodnutie, že podľa potreby začlení do mandátov mierových misií ustanovenia o ochrane žien a detí pred znásilnením a sexuálnym násilím, vrátane vymenovania tzv. poradcov pre ochranu žien (Women's Protection Advisers, anglická skratka WPA). Zároveň opätovne vyzvala členské štáty na rozmiestňovanie väčšieho počtu žien v rámci vojenského a policajného personálu misií a na ich adekvátny výcvik.¹¹ Ako je z vyššie uvedených rezolúcií vidno, Bezpečnostná rada postupne začala prehodnocovať úlohu žien v mierových misiách (pod vplyvom skúseností s ich rozmiestňovaním) a bližšie špecifikovala ich prínos pre miestne obyvateľstvo.

Rezolúcia S/RES/1889 (2009) nadväzuje na predošlú rezolúciu, pričom sa v nej poznamenáva, že sa na ženy hľadí viacej ako na obeť, než na aktérky v procese riešenia konfliktov. Preto opúšťa klasické nazeranie na ženy ako na obeť sexuálneho násillia a väčšmi sa venuje ich úlohe v procese „peace-buildingu“. Keďže však uvedená téma presahuje rámec našej štúdie, nebudeme jej venovať bližšiu pozornosť.¹²

Ako už bolo pri vyššie uvedených rezolúciách zrejmé, Bezpečnostná rada vyzvala členské štáty nielen na rozmiestňovanie väčšieho počtu žien

¹⁰ Bližšie pozri *Resolution No. 1820 (2008)* [Women and Peace and Security] [2008-06-19]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/1820 (2008).

¹¹ Bližšie pozri *Resolution No. 1888 (2009)* [Women and Peace and Security] [2009-09-30]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/1888 (2009).

¹² Bližšie pozri *Resolution No. 1889 (2009)* [Women and Peace and Security] [2009-10-05]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/1889 (2009).

v mierových misiách, ale aj na zodpovedajúci výcvik všetkých ich príslušníkov. V záujme uľahčenia stanovenej úlohy pripravil Generálny tajomník pre členské štáty výcvikový materiál,¹³ ktorého vypracovanie Bezpečnostná rada privítala.¹⁴ Uvedená rezolúcia sa však opäť vrátila k otázke žien ako obetí sexuálneho násillia a z pohľadu ich úloh v mierových misiách nepriniesla nič nové.

Situácia sa zmenila v rezolúcii S/RES/2106 (2013), v ktorej Bezpečnostná rada spojila obe témy (sexuálne násillie páchané na ženách a ich účasť v mierových misiách) a vyzvala na rozmiestňovanie ďalších poradcov pre ochranu žien v mierových misiách a ich ďalší výcvik v gendrových otázkach. Zároveň uznala úlohy, ktoré môžu mierové misie zohrať pri predchádzaní sexuálnemu násilliu na ženách, pričom prízvukovala potrebu pokračovania v ich výcviku, ktorý mal vziať do úvahy i špecifické potreby detí. Predmetná rezolúcia je zároveň výnimočná tým, že vo vzťahu k ženám a dievčatám spomenula problematiku šírenia vírusu HIV, no tejto otázke sa budeme venovať v nasledujúcej časti príspevku.

Ďalšia z radu rezolúcií venujúci sa problematike žien, mieru a bezpečnosti je rezolúcia S/RES/2122 (2013), ktorá však z pohľadu nášho príspevku nie je veľmi významná a uvádzame ju len z dôvodu komplexnosti.¹⁵ Obsahuje iba opakujúcu sa výzvu na rozmiestňovanie väčšieho počtu žien v mierových misiách,¹⁶ a zároveň tiež požiadavku, aby štáty reagovali na bezpečnostné hrozby a prekážky pri ochrane žien a dievčat počas i po ozbrojených konfliktoch. Významnejšia je rezolúcia S/RES/2242 (2015), v ktorej sa Bezpečnostná rada po prvýkrát vyjadrila na adresu šíriaceho sa extrémizmu (a z neho vyrastajúceho terorizmu) a jeho

¹³ Bližšie pozri AXMACHER, S. *Review of Scenario-based Trainings for Military Peacekeepers on Prevention and Response to Conflict-related Sexual Violence* [online]. 2013. 42 s. [cit. 2017-02-22]. Dostupné na: <http://stoprapenow.org/uploads/advocacyresources/1394227122.pdf>.

¹⁴ Bližšie pozri *Resolution No. 1960 (2010)* [Women and Peace and Security] [2010-12-16]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/1960 (2010).

¹⁵ Bližšie pozri *Resolution No. 2122 (2013)* [Women and Peace and Security] [2013-10-18]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/2122 (2013).

¹⁶ Podobne ako *Resolution No. 2185 (2014)* [United Nations Peacekeeping Operations] [2014-11-20]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/2185 (2014).

vzťahu k ženám, mieru a bezpečnosti.¹⁷ V prvom rade sa venovala dopadom terorizmu na ľudské práva žien a dievčat, hlavne v kontexte ich zdravia, vzdelania a účasti na politickom živote.¹⁸ Zároveň spolu s tým vyzvala členské štáty i samotnú Organizáciu Spojených národov, aby integrovali svoje agendy týkajúce sa žien, mieru a bezpečnosti a boja proti terorizmu a extrémizmu a aby vykonali zber dát týkajúcich sa príčin radikalizácie žien a dopadu protiteroristických stratégií na ich ľudské práva. Okrem toho prízvukovala aj potrebu participácie a vedenia (*leadership*) žien pri rozvoji stratégií boja proti terorizmu a násilnému extrémizmu. Výsledok takejto participácie žien na rozvoji protiteroristickej stratégie zatiaľ nie je známy.

Mierové misie a sexuálne násilie páchané ich príslušníkmi

V prvopočiatoch, keď sa Bezpečnostná rada iba začínala venovať otázkam žien a dievčat v ozbrojených konfliktoch, bolo v stredobode jej záujmu hlavne zabrániť ich sexuálnemu zneužívaniu zo strany bojujúcich strán alebo kriminálnych skupín. Prípadné mravnostné „prešľapy“ príslušníkov mierových misií boli marginalizované, hoci sa o nich minimálne tušilo. Mimoriadna závažnosť uvedenej otázky spočívala nielen v sexuálnom násilí páchanom na ženách (ako spôsobe vedenia ozbrojeného konfliktu), ale aj v šírení vírusu HIV, ktoré s tým bolo a je významne spojené. V danej súvislosti je potrebné vrátiť sa k spomenutej rezolúcii 2106, ktorá vo vzťahu k ženám a dievčatám zdôraznila problém šírenia choroby AIDS.

Predovšetkým je potrebné konštatovať, že to nie je prvá rezolúcia obsahujúca takúto zmienku,¹⁹ a preto sa žiada obidva dokumenty porovnať. V rezolúcii 1308 Bezpečnostná rada vyslovila obavy týkajúce sa dopadu vírusu HIV na zdravie príslušníkov mierových misií, vrátane podporného personálu. Rezolúcia 2106 hovorí o vzťahu medzi sexuálnym násilím počas a po ozbrojených konfliktoch a infekciou vírusom HIV, ktorá predstavuje neprimerané bremeno pre ženy a dievčatá ako prekážku

¹⁷ Bližšie pozri *Resolution No. 2242 (2015)* [Women and Peace and Security] [2015-10-13]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/2242 (2015).

¹⁸ Pravdepodobne „najžiarivejším“ negatívnym príkladom bolo postavenie žien a dievčat v Afganistane počas vlády Talibanu alebo aj v súčasnosti na mnohých miestach rozpadnutého Somálska. Uvedené príklady nie sú však ojedinelé.

¹⁹ Bližšie pozri *Resolution No. 1308 (2000)* [HIV/AIDS and International Peacekeeping Operations] [2000-07-17]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/1308 (2000).

pri dosahovaní rodovej rovnosti. Vidíme teda, že v prvom prípade boli ohrozeným subjektom príslušníci mierových misií, kým v druhom prípade to boli ženy ako civilné obyvateľstvo. Zároveň v prípade prvej rezolúcie Bezpečnostná rada hovorí o potrebe výcviku, prevencii, dobrovoľnom a diskrétnom testovaní príslušníkov misií ako o dôležitej súčasti ich prípravy na účasť v mierových misiách. Naproti tomu, v prípade druhej rezolúcie (tak, ako aj v prípade väčšiny z vyššie uvedených rezolúcií) sa hovorí o politike nulovej tolerancie vo vzťahu k sexuálnemu vykorisťovaniu a zneužívaniu zo strany príslušníkov mierových misií, pričom obsahuje výzvu pre členské štáty, aby zabezpečili vyvodenie plnej zodpovednosti voči svojim občanom, ktorí sa ako príslušníci misií takýchto činov dopustili.

V súvislosti s témou nulovej tolerancie je žiaduce sa zmieniť, ako vlastne uvedená politika vznikla. Ako sa totiž ukázalo, mierové misie v Demokratickej republike Kongo, Kosove a Bosne (a najnovšie i v Stredoafrickej republike) boli zaangažované do obchodovania so ženami či do ich sexuálneho zneužívania a dopyt po sexuálnych službách zo strany príslušníkov misií spôsobil prekvitanie kupliarstva na miestach ich rozmiestnenia.²⁰ Uvedené zistenia boli šokujúce, nakoľko predstavovali vážny etický problém pre samotnú Organizáciu Spojených národov, ktorá predmetným činom mala svojou prítomnosťou zabrániť.

Keďže odhalené konania predstavovali pre Organizáciu Spojených národov vážny morálny problém, ktorý podkopával jej dôveryhodnosť v miestach rozmiestnenia misií, musela k nemu zaujať stanovisko i Bezpečnostná rada ako orgán, ktorý rozhoduje o rozmiestnení misií. Jej postoj v oblasti trestnoprávneho postihu takýchto príslušníkov sa menil, aj keď bol a stále je limitovaný medzinárodnými zmluvnými inštrumentmi a politikou. Medzi uvedené inštrumenty je potrebné zaradiť Dohovor o výsadách a imunitách Organizácie Spojených národov,²¹ ktorý garantuje predstaviteľom Organizácie Spojených národov a expertom v jej misiách, okrem iného, trestnoprávnu imunitu. A hoci sa v ňom uvádza, že

²⁰ Bližšie pozri De la VEGA, C. a Ch. E. HARLEYNELSON. The Role of Women in Peacekeeping and Peacemaking: Devising Solutions to the Demand Side of Trafficking. *William & Mary Journal of Women and the Law* [online]. 2006, vol. 12, no. 2, s. 449-455 [cit. 2017-02-22]. ISSN 1942-6763. Dostupné na: <http://scholarship.law.wm.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1110&context=wmjowl>.

²¹ Bližšie pozri *Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations* [1946-02-13] [online]. 2017 [cit. 2017-02-22]. Dostupné na: <http://www.un.org/en/ethics/pdf/convention.pdf>.

Generálny tajomník môže dané imunity odňať (a tak môže teoreticky umožniť trestnoprávne stíhanie takýchto osôb pred súdmi miest, kde svoje činy spáchali, alebo pred určeným medzinárodným trestným tribunálom), zmienený dohovor sa vzťahuje len na neuniformovaných (a teda politických) predstaviteľov misií. Okrem neho existuje ako ďalší inštrument Memorandum o porozumení medzi Organizáciou Spojených národov a prispievateľskými štátmi, v ktorom sa vyslovene uvádza, že nad vojenským a civilným personálom misie vykonáva výlučnú trestnoprávnu jurisdikciu štát, ktorý daných príslušníkov vyslal (a ktorí sú jeho občanmi).²² Uvedená imunita sa, samozrejme, odráža i v rôznych tzv. SOFA dohodách (*Status of Forces Agreement*) medzi Organizáciou Spojených národov a hostujúcim štátom.²³ Ku zmieneným právnym inštrumentom sa pridružuje aj politika. Ak by Generálny tajomník rozhodol o odobratí predmetnej imunity alebo ak by sa zmienka o nej vypustila z uvedeného memoranda, štáty by asi iba ťažko boli ochotné posielat' svojich vlastných vojakov a civilný personál do takýchto misií, a ešte menej by boli ochotné strpieť ich trestnoprávny postih zo strany medzinárodného trestného tribunálu. A tak ich postih zostáva výlučne na štátoch ich pôvodu. Hoci je to zarážajúce, predsa len sa možno odôvodnene domnievať, že úloha mierových misií je pre udržanie medzinárodného mieru a bezpečnosti natoľko dôležitá, že tento záujem prevažuje nad potrebou zabrániť sexuálnemu vykorisťovaniu žien a dievčat. V uvedenom prístupe však postupne dochádza ku zmenám, pri zmapovaní ktorých je nutné pozrieť sa na prístup Bezpečnostnej rady k predmetnej otázke.

Spočiatku sa Bezpečnostná rada vehementne stavala za príslušníkov misií (z vyššie naznačených dôvodov) a odmietala možnosť ich trestnoprávneho postihu. Zreteľne je to vidno na jej rezolúciách z rokov 2002 a 2003, v ktorých sa konštatuje, že je v záujme zachovania medzinárodného mieru a bezpečnosti, aby štáty vysielali príslušníkov svojich ozbrojených síl a policajných zborov do misií, a preto Bezpečnostná rada požiadala Medzinárodný trestný súd (využívajúc svoje oprávnenie podľa

²² Bližšie pozri *Memorandum of Understanding between the United Nations and [Participating State] Contributing Resources to [the United Nations Peacekeeping Operation]* [online]. 2017, s. 162-172 [cit. 2017-02-22]. Dostupné na: http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/MOU_with_TCCs.pdf.

²³ Pozri napríklad SOFA misie UNMISS, čl. 51 písm. b). *The Status of Forces Agreement between the United Nations and the Government of the Republic of South Sudan Concerning the United Nations Mission in South Sudan* [online]. 2011. 15 s. [cit. 2017-02-22]. Dostupné na: http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unmiss/documents/unmiss_sofa_08082011.pdf.

článku 16 jej Štatútu),²⁴ aby voči aktívnym alebo bývalým príslušníkom misí pochádzajúcim zo štátov, ktoré nie sú členskými štátmi súdu, nezačínal alebo nepokračoval vo vyšetrowaní a postihu ich prípadných činov alebo nekonaní, a to na obdobie 12 mesiacov (teda do 30. júna 2004).²⁵ To v praxi znamenalo (a stále znamená), že súdiť príslušníkov mierových misí za ich prípadné sexuálne zneužívanie miestneho obyvateľstva môžu jedine ich vlastné štáty. Takýto postoj Bezpečnostnej rady vyvolal pomerne širokú vlnu nevôle a kritiky, a tak musela, v záujme znovunastolenia naštrbenej vlastnej legitimity, svoj postoj zmeniť. To sa prejavilo v pomerne častej zmienke o už spomenutej politike nulovej tolerancie takýchto konaní. Okrem toho sa v rezolúcii S/RES/2242 (2015) po prvýkrát vyjadrila značne ostro o pokračujúcich obvineniach a zneužitíach zo strany príslušníkov mierových misí a ich personálu a vyzvala štáty, aby svojmu personálu poskytli masívny výcvik v oblasti sexuálneho vykorisťovania a zneužívania a aby zahájili vyšetrowania takýchto činov, aj s vyvodením zodpovednosti.

V tomto bode však postoj Organizácie Spojených národov neskončil a potrebné kroky vykonal i Generálny tajomník, ktorý sa rozhodol zverejniť informácie o sexuálnych zneužitíach miestneho obyvateľstva zo strany príslušníkov misí. Ako jeden z príkladov sa žiada uviesť jeho správu o situácii v Stredoafrickej republike, v ktorej sa nachádza informácia, že sa mravnostných zločinov na deťoch dopustili príslušníci mierovej misie z Demokratickej republiky Kongo, Maroka, Gabonu a Burundi. Uvedené prípady sa v čase písania správy vyšetrowali.²⁶ Generálny tajomník spolu s tým zverejňuje aj správy o spáchaní takýchto zločinov zo

²⁴ Podľa Štatútu sa žiadne vyšetrowanie alebo stíhanie nemôže začať alebo sa v ňom nemôže pokračovať počas 12 mesiacov po tom, ako o to požiadala súd Bezpečnostná rada uznesením podľa kapitoly VII Charty Organizácie Spojených národov; Bezpečnostná rada môže obnoviť túto žiadosť podľa tých istých podmienok. Článok 16 Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu. *Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 333/2002 Z.z.*

²⁵ Bližšie pozri *Resolution No. 1422 (2002)* [United Nations Peacekeeping] [2002-07-12]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/1422 (2002); a *Resolution No. 1487 (2003)* [United Nations Peacekeeping] [2003-06-12]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/1487 (2003).

²⁶ Bližšie pozri *Report of the Secretary-General on Children and Armed Conflict in the Central African Republic No. 2016/133* [2016-02-12]. Správa Generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/2016/133.

strany bojujúcich strán (teda iných entít, ako sú mierové misie).²⁷ Zároveň môže v predmetných prípadoch rozhodnúť o nahradení zboru štátu, ktorého príslušníci sa daných činov dopustili (*de facto* ich môže z misie prepustiť).²⁸ Ich vyšetrowanie a trestanie síce aj naďalej zostáva v rukách ich domovských štátov, ale už nemôžu zostať na mieste rozmiestnenia, a nemôžu tak v takýchto činoch pokračovať.²⁹

Ciele vyššej participácie žien v mierových misiách

Z doteraz uvedených dokumentov je pomerne ľahké abstrahovať ciele, ktoré si Organizácia Spojených národov kladie a ktorých splnenie očakáva od rozmiestňovania žien v mierových misiách. Predovšetkým je to zabránenie ďalšiemu sexuálnemu zneužívaniu (a v tomto prípade ich rozmiestnenie môžeme vnímať ako dôležitú súčasť politiky nulovej tolerancie, respektíve ako jeden z nástrojov zabránenia takýmto zločinom). Ďalším cieľom je nadviazanie dialógu s miestnymi ženami na mieste rozmiestnenia misie a vybudovanie dôvery, ktorá môže napomôcť k lepšiemu naplneniu mandátu, a to aj vďaka vnímavosti misie voči potrebám miestnych žien. Samotná Organizácia Spojených národov však zašla ešte ďalej a od ich rozmiestnenia si sľubuje viac:

- posilniť postavenie žien v hostujúcej komunite;
- reagovať na špecifické potreby ženských ex-kombatantiek v procese demobilizácie a reintegrácie do civilného života;
- napomôcť ľahšej prístupnosti mierových misií pre ženy v hostujúcich komunitách;
- komunikovať so ženami, ktoré sa stali obeťami sexuálneho násillia;
- pomáhať pri výcviku kadetiek na policajných a vojenských akadémiách;

²⁷ Bližšie pozri *Report on Children and Armed Conflict No. 70/836 – 2016/360* [2016-04-20]. Správa Generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov, UN Doc. A/70/836 – S/2016/360.

²⁸ Bližšie pozri *Resolution No. 2272 (2016)* [United Nations Peacekeeping Operations] [2016-03-11]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/2272 (2016).

²⁹ Riešenie zodpovednosti Organizácie Spojených národov za uvedené konania by presahovalo rámec nášho príspevku. K predmetnej otázke bližšie pozri FAIX, M. Imunity medzinárodných organizácií ako prekážka medzinárodnej spravodlivosti? In: M. ŠPAČEK, ed. *Medzinárodné právo ako strážca svetového poriadku: Vynútitel'nosť medzinárodného práva v 21. storočí*. 1. vyd. Bratislava: Slovenská spoločnosť pre medzinárodné právo pri Slovenskej akadémii vied, 2014, s. 74-89. ISBN 978-80-89640-02-7.

- ✚ spolupracovať so ženami v spoločnostiach, kde majú zakázané hovoriť s mužmi.

Ich prítomnosť môže zároveň:³⁰

- ✚ napomôcť pri znižovaní možnosti výskytu konfliktu alebo konfrontácie;
- ✚ zlepšiť postavenie miestnych žien a podporovať ich;
- ✚ byť príkladom pre ženy v miestnej komunite;
- ✚ poskytnúť väčší pocit bezpečia pre miestne obyvateľstvo, najmä pre ženy a deti;
- ✚ rozšíriť skúsenosti mierových misií.

Ako je z vyššie uvedeného badateľné, Organizácia Spojených národov si stanovila nie jeden, ale celý komplex cieľov, ktorých dosiahnutie od rozmiestnenia ženského personálu očakáva a ktoré majú výrazný emancipačný vplyv, hlavne v mieste rozmiestnenia. Hoci je všeobecne akceptované, že „účasť žien v mierových procesoch výrazne zlepšuje možnosti pre trvalejší mier“,³¹ žiadna komplexná správa, ktorá by hodnotila dosiahnutie uvedených cieľov, doteraz zverejnená nebola. Čiastkové informácie sú dostupné iba z neoficiálnych zdrojov, a tak sa dozvedáme, že výlučne ženská policajná jednotka z Indie zabránila šíreniu nočného pouličného násillia v Monrovii či dohliadala na bezpečnosť libérijskej prezidentky. Jej prítomnosť navyše pomohla obmedziť prípady sexuálneho násillia páchaného príslušníkmi misie UNMIL a strojnásobiť počet uchádzačiek o miesta v libérijskej polícii. Ženské príslušníčky misie MONUC v Kongu hlásili, že sa im podarilo získať dôveru miestnych žien, ktoré sa im zdôverili ohľadom porušovania ich ľudských práv. Ďalším príkladom sú ženské príslušníčky misie AMISOM v Somálsku, ktoré nadviazali kontakty s manželkami miestnych predstaviteľov teroristickej skupiny Al-Shabab, pričom sa im podarilo dosiahnuť prepustenie detí, ktoré skupina uniesla s cieľom regrutovať ich ako detských vojakov.³²

³⁰ Bližšie pozri Women in Peacekeeping. In: *United Nations* [online]. 2017 [cit. 2017-02-22]. Dostupné na: <http://www.un.org/en/peacekeeping/issues/women/womeninpk.shtml>.

³¹ Bližšie pozri ods. 24. GAMBARI, I. *United Nations Peacekeeping Operations: Trends and Lessons Learned* [online]. 2016. 17 s. [cit. 2017-02-22]. Dostupné na: http://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/hwb_speech_gambari.pdf.

³² Bližšie pozri DALLAIRE, R., Sh. WHITMAN a S. HOLLAND. Innovation in the Prevention of the Use of Child Soldiers: Women in the Security Sector. *PRISM*. 2016, vol. 6, no. 1, s. 165-177. ISSN 2157-0663.

Realita rodovej rovnosti v mierových misiách

Napriek vyššie prezentovaným výsledkom, ktoré preukazujú, že regrutovanie žien do mierových misií má pozitívny vplyv na plnenie mandátu, je ich počet stále nízky. V čase písania nášho príspevku boli známe štatistické údaje Organizácie Spojených národov z januára 2017,³³ podľa ktorých v celkovo 21 misiách (mierových i politických) slúžilo spolu:

- + 2 205 vojenských expertov, z toho bolo 155 žien (7,02 %);
- + 85 223 vojakov, z toho bolo 2 808 žien (3,29 %);
- + 12 803 policajtov, z toho bolo 1 201 žien (9,38 %).

Čo sa týka civilného personálu mierových misií, štatistiky Organizácie Spojených národov uvádzajú, že z 16 507 civilných príslušníkov mierových misií bolo 3 623 žien, t.j. tvorili podiel 22 %.³⁴ Ako je z prezentovaných číselných údajov zrejmé, počet žien v misiách Organizácie Spojených národov ďaleko zaostáva za želateľným stavom i za rodovou rovnosťou. Navyše je počet žien v civilnej časti misií vyšší ako v ich vojenskej časti. Nakoľko Organizácia Spojených národov sama nemá vplyv na skutočnosť, ktoré krajiny koľko personálu vysielajú (a akého pohlavia), hlavnú príčinu uvedenej nerovnosti je nutné hľadať práve v politike prispievateľských štátov. Nekompromisné štatistiky navyiac ešte relativizujú aj také pokroky, akými boli rozmiestnenie už zmienenej, výlučne ženskej policajnej jednotky zo strany Indie v misii UNMIL či vymenovanie prvej vojenskej veliteľky mierovej misie UNFICYP, gen.-maj. Kristin Lund, ktorá túto funkciu zastávala v období od augusta 2014 do júla 2016.³⁵

Porovnanie štatistických údajov vybraných mierových misií nám ponúka niekoľko zaujímavých zistení. Najvyšší celkový počet (nie však percentuálny podiel) ženského personálu sa nachádzal v nasledujúcich misiách:

- + hybridná misia UNAMID – 763 žien;
- + misia MONUSCO – 751 žien;
- + misia UNMISS – 558 žien.

³³ Bližšie pozri *Gender Statistics by Mission for the Month of January 2017* [online]. 2017-02-10. 2 s. [cit. 2017-02-22]. Dostupné na: <http://www.un.org/en/peacekeeping/contributors/gender/2017gender/jan17.pdf>.

³⁴ Bližšie pozri *Women in Peacekeeping*. In: *United Nations* [online]. 2017 [cit. 2017-02-22]. Dostupné na: <http://www.un.org/en/peacekeeping/issues/women/womeninpk.shtml>.

³⁵ Bližšie pozri *Leadership*. In: *United Nations Peacekeeping Force in Cyprus* [online]. 2017 [cit. 2017-02-22]. Dostupné na: <https://unficyp.unmissions.org/leadership>.

Do misie UNAMID prispeli najpočetnejším ženským personálom (v rôznom zložení – policajtky, vojenské expertky a vojačky) Etiópia (173), Nigéria (79), Rwanda (60) a Tanzánia (50). Navyše, medzi ostatnými prispievateľskými štátmi vystupujú najmä štáty Afriky a Ázie (Malawi – 43, Mongolsko – 40, Zambia – 35). V misii MONUSCO mali najväčšie ženské zastúpenie Južná Afrika (241), Bangladéš (92), Ghana (76), Uruguaj (61) a Malawi (39). Medzi ostatných prispievateľov patrili Nepál (34), Tasmánia (33) a Benin (29). Opätovne sa potvrdil predošlý model, že medzi najväčších prispievateľov patrili africké a ázijské štáty. V misii UNMISS mali najväčšie ženské kontingenty Etiópia (103), Rwanda (88), Nepál (67), Ghana (52) a Mongolsko (46). Ani v tejto skupine sa nevyskytuje žiadny európsky alebo americký štát. Rovnako stojí za povšimnutie, že všetky uvedené misie pôsobia v nestabilných regiónoch, a preto je účasť v nich pomerne nebezpečná. Predložené zistenia sa žiada porovnať napríklad s „menej horúcou“ misiou UNIFIL, pôsobiacou v Libanone. Najväčšími prispievateľmi v podobe ženského personálu tu boli Ghana (98), Taliansko (49), Francúzsko (39), Španielsko (30), Indonézia (29). V uvedenej misii sú európske štáty zastúpené hojnejšie. Rovnako sa žiada pozrieť sa i na zastúpenie ženského personálu v misii UNFICYP, ktorá v porovnaní napríklad s misiou MONUSCO patrí tiež medzi tzv. menej nebezpečné: Argentína (17), Maďarsko (16), Veľká Británia (16), Slovensko (10).

Z uvedených údajov sa dajú vydedukovať nasledujúce zistenia: medzi najväčších personálnych prispievateľov patria predovšetkým rozvojové štáty Afriky a Ázie, ktoré samé mali skúsenosť s potrebou rozmiestnenia mierovej misie (Etiópia, Rwanda) alebo ktoré takejto potrebe môžu čeliť v budúcnosti. Zároveň tieto krajiny vysielajú svoj personál do nebezpečnejších misií, ktoré sa môžu nachádzať priamo v ich susedstve alebo v rovnakom regióne, a tak na stabilizovaní situácie majú najväčší záujem. Nie vo všetkých prípadoch sa podarilo preukázať, že väčšinové moslimské obyvateľstvo predstavuje prekážku rozmiestnenia žien (a teda aj ich emancipácie). Pakistan síce nefiguruje medzi poskytovateľmi ženského personálu, ale Bangladéš áno. Európske krajiny radšej prispievajú do bezpečnejších misií, ktoré sú navyše pomerne blízko Európy (UNFICYP, UNIFIL), ale ich príspevok je v porovnaní s africkými kontingentmi skôr iba symbolický. Jednoznačný záver sa z uvedených zistení vyvodit' nedá; možno sa iba nazdávať, že účasť európskych krajín na mierových misiách môže byť, rovnako, ako účasť na vojenských misiách, podmienená obavami zo strát (osobitne žien), čo vlády týchto krajín môže viesť k partici-

pácii iba na takých misiách, kde je riziko uvedených strát pomerne nízke. V každom prípade však pôsobí zarážajúco, keď Bezpečnostná rada vyzýva na rozmiestňovanie početnejšieho ženského personálu, pričom jej stáli členovia z personálneho uhla pohľadu prispievajú viac-menej iba symbolicky. Na druhej strane, na vyváženie predloženého tvrdenia, je potrebné konštatovať, že stáli členovia Bezpečnostnej rady patria medzi najväčších finančných prispievateľov (spolu s Japonskom a Nemeckom) do rozpočtov týchto misií.³⁶

Záver

Ako predložený príspevok ukázal, postavenie žien sa v medzinárodných vzťahoch a medzinárodnom práve mení. Doterajšie stereotypy sa rúcajú a Bezpečnostná rada začína klásť väčší dôraz na otázky *human security*, s čím do určitej miery súvisí aj participácia žien. Uvedené sa stáva osobitne dôležitým, nakoľko ženy nie sú ponímané (iba) ako obeť sexuálneho násillia páchaného počas ozbrojených konfliktov, ale ako unikátne aktérky bezpečnostných vzťahov. Vyššie naznačený prerod v postoji Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov je možné datovať do roku 2000, kedy prijala prvú rezolúciu venujúcu sa genderovým otázkam. Postupne sa počet takýchto rezolúcií rozširoval, pričom sa menil tiež ich obsah, v ktorom sa odrážali skúsenosti získané aktívnou participáciou žien.

Účasť žien na mierových misiách sa stáva mimoriadne dôležitou z pohľadu efektívneho plnenia mandátu. Ženy totiž dokážu lepšie pochopiť potreby iných (miestnych) žien, vedia si získať ich dôveru, a to v konečnom dôsledku prispieva k pochopeniu situácie v nových dimenziách, tak, ako to rýdzo maskulínne misie nedokázali zabezpečiť (a ako to od nich reálne nie je možné ani očakávať). Obrovskou škodou však je, že neexistuje štúdia, ktorá by komplexným spôsobom hodnotila úspechy, ktoré dosiahli ženské príslušníčky misií – je potrebné po nich pátrať od prípadu k prípadu. Pri participácii žien v misiách pritom nejde len o otázky „genderového mainstreamu“, ale o reálne úspechy – o zníženie kriminality na mieste ich rozmiestnenia, o lepšie pochopenie postavenia miestnych žien, o ich emancipáciu, a v konečnom dôsledku aj o dimenziu orientovanú „dovnútra“ mierových misií, ktorou je zníženie prípadov sexuálneho zneužívania páchaného zo strany ich mužských príslušníkov.

³⁶ Bližšie pozri Financing Peacekeeping. In: *United Nations* [online]. 2017 [cit. 2017-02-22]. Dostupné na: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/financing.shtml>.

Organizácia Spojených národov sa uvedeným závažným morálnym pochybeniam snaží čeliť implementovaním politiky nulovej tolerancie, zverejňovaním informácií o prípadoch takéhoto zneužívania, vypracovávaním výcvikových manuálov, a podobne. Všetky uvedené kroky by však priniesli iba parciálne výsledky (a z dlhodobého hľadiska by vyriešili iba veľmi málo), ak by mierové misie zostali iba rýdzo „mužskou“ záležitosťou.

Môžeme dobre vidieť, že participácia žien v misiách neslúži žiadnemu propagandistickému genderovému cieľu, ale má reálne výsledky. I napriek tomu je však nutné konštatovať, že rodovú rovnosť sa v mierových misiách nepodarilo dosiahnuť, a je viac ako isté, že sa to v budúcnosti ani nezmení. Paradoxne sú práve africké a ázijské štáty príkladom dosahovania rodovej rovnosti (respektíve približovania sa k nej), kým štáty západnej civilizácie významne v uvedenom procese zaostávajú. Preto do určitej miery pôsobi pokrytecky, keď stáli členovia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov vyzývajú na vysielanie väčšieho počtu ženských príslušníčok mierových misií, ale väčšina z nich tak robí skôr iba symbolicky. A hoci sa žiada pripomenúť, že práve uvedení členovia sú najväčšími finančnými prispievateľmi do rozpočtov mierových misií, predsa len údaje potvrdzujú, že tieto štáty do nebezpečných misií ženy nevysielajú takmer vôbec (a očakávajú, že rozvojové štáty budú za nich „tahať pomyselné gaštany z niekedy reálneho ohňa“), pričom vysielanie limitovaného počtu ženského personálu rezervujú pre jednoduchšie a menej nebezpečné misie. Možno sa iba nazdávať, že za uvedenou politikou stojí neochota týchto štátov angažovať sa v situáciách, ktoré sa ich bezprostredne nedotýkajú, a preto aj odmietajú podstupovať riziko prípadných ľudských strát. Zároveň je potrebné prihliadnuť tiež na fakt, že hoci väčšina štátov ženy ochotne regrutuje do svojich ozbrojených a bezpečnostných síl, tieto sily naďalej zostávajú väčšinou „mužskou“ záležitosťou. Preto je otázne, či sa rodovú rovnosť v pomere 50 – 50 skutočne niekedy podarí v mierových misiách dosiahnuť.

Zoznam bibliografických odkazov

AXMACHER, S. *Review of Scenario-based Trainings for Military Peacekeepers on Prevention and Response to Conflict-related Sexual Violence* [online]. 2013. 42 s. [cit. 2017-02-22]. Dostupné na: <http://stoprapenow.org/uploads/advocacyresources/1394227122.pdf>.

BLAŠKOVIČ, K. Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov a environmentálne hrozby. *Societas et iurisprudencia* [online]. 2016,

roč. 4, č. 3, s. 117-164 [cit. 2017-02-22]. ISSN 1339-5467. Dostupné na: <http://sei.iuridica.truni.sk/archive/2016/03/SEI-2016-03-Studies-Blaskovic-Kristian.pdf>.

Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations [1946-02-13] [online]. 2017 [cit. 2017-02-22]. Dostupné na: <http://www.un.org/en/ethics/pdf/convention.pdf>.

DALLAIRE, R., Sh. WHITMAN a S. HOLLAND. Innovation in the Prevention of the Use of Child Soldiers: Women in the Security Sector. *PRISM*. 2016, vol. 6, no. 1, s. 165-177. ISSN 2157-0663.

De la VEGA, C. a Ch. E. HARLEYNELSON. The Role of Women in Peacekeeping and Peacemaking: Devising Solutions to the Demand Side of Trafficking. *William & Mary Journal of Women and the Law* [online]. 2006, vol. 12, no. 2, s. 437-465 [cit. 2017-02-22]. ISSN 1942-6763. Dostupné na: <http://scholarship.law.wm.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1110&context=wmjowl>.

FAIX, M. Imunity medzinárodných organizácií ako prekážka medzinárodnej spravodlivosti? In: M. ŠPAČEK, ed. *Medzinárodné právo ako strážca svetového poriadku: Vynútiteľnosť medzinárodného práva v 21. storočí*. 1. vyd. Bratislava: Slovenská spoločnosť pre medzinárodné právo pri Slovenskej akadémii vied, 2014, s. 74-89. ISBN 978-80-89640-02-7.

Financing Peacekeeping. In: *United Nations* [online]. 2017 [cit. 2017-02-22]. Dostupné na: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/financing.shtml>.

GAMBARI, I. *United Nations Peacekeeping Operations: Trends and Lessons Learned* [online]. 2016. 17 s. [cit. 2017-02-22]. Dostupné na: http://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/hwb_speech_gambari.pdf.

Gender Statistics by Mission for the Month of January 2017 [online]. 2017-02-10. 2 s. [cit. 2017-02-22]. Dostupné na: <http://www.un.org/en/peacekeeping/contributors/gender/2017gender/jan17.pdf>.

HERRMANN, I. a D. PALMIERI. Between Amazons and Sabines: A Historical Approach to Women and War. *International Review of the Red Cross* [online]. 2010, vol. 92, no. 877, s. 19-30 [cit. 2017-02-22]. ISSN 1816-3831. Dostupné na: <https://www.icrc.org/en/international-review/article/between-amazons-and-sabines-historical-approach-women-and-war>.

Leadership. In: *United Nations Peacekeeping Force in Cyprus* [online]. 2017 [cit. 2017-02-22]. Dostupné na: <https://unficyp.unmissions.org/leadership>.

Memorandum of Understanding between the United Nations and [Participating State] Contributing Resources to [the United Nations Peacekeeping Operation] [online]. 2017, s. 162-172 [cit. 2017-02-22]. Dostupné na: http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/MOU_with_TCCs.pdf.

Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 333/2002 Z.z.

Report of the Secretary-General on Children and Armed Conflict in the Central African Republic No. 2016/133 [2016-02-12]. Správa Generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/2016/133.

Report on Children and Armed Conflict No. 70/836 – 2016/360 [2016-04-20]. Správa Generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov, UN Doc. A/70/836 – S/2016/360.

Resolution No. 678 (1990) [Iraq – Kuwait] [1990-11-29]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/678 (1990).

Resolution No. 1308 (2000) [HIV/AIDS and International Peacekeeping Operations] [2000-07-17]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/1308 (2000).

Resolution No. 1422 (2002) [United Nations Peacekeeping] [2002-07-12]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/1422 (2002).

Resolution No. 1487 (2003) [United Nations Peacekeeping] [2003-06-12]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/1487 (2003).

Resolution No. 1820 (2008) [Women and Peace and Security] [2008-06-19]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/1820 (2008).

Resolution No. 1888 (2009) [Women and Peace and Security] [2009-09-30]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/1888 (2009).

Resolution No. 1889 (2009) [Women and Peace and Security] [2009-10-05]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/1889 (2009).

Resolution No. 1960 (2010) [Women and Peace and Security] [2010-12-16]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/1960 (2010).

Resolution No. 1973 (2011) [on the Situation in the Libyan Arab Jamahiriya] [2011-03-17]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/1973 (2011).

Resolution No. 2122 (2013) [Women and Peace and Security] [2013-10-18]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/2122 (2013).

Resolution No. 2185 (2014) [United Nations Peacekeeping Operations] [2014-11-20]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/2185 (2014).

Resolution No. 2242 (2015) [Women and Peace and Security] [2015-10-13]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/2242 (2015).

Resolution No. 2272 (2016) [United Nations Peacekeeping Operations] [2016-03-11]. Rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov, UN Doc. S/RES/2272 (2016).

The Status of Forces Agreement between the United Nations and the Government of the Republic of South Sudan Concerning the United Nations Mission in South Sudan [online]. 2011. 15 s. [cit. 2017-02-22]. Dostupné na: http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unmiss/documents/unmiss_sofa_08082011.pdf.

VARGA, P. Diskriminácia na základe pohlavia v kontexte antidiskriminačnej legislatívy Európskej únie vo veciach zamestnanosti a povolania. In: P. BLAHO a A. ŠVECOVÁ, eds. *Hodnotový systém práva a jeho reflexia v právnej teórii a praxi: I. diel*. 1. vyd. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta, 2013, s. 407-424. ISBN 978-80-8082-586-7.

VARGA, P. Zákaz diskriminácie pri poskytovaní služieb v práve EÚ. In: M. JURČOVÁ, A. OLŠOVSKÁ a J. ŠTEFANKO, eds. *Diskriminácia v zmluvnom práve*. 1. vyd. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2015, s. 61-77. ISBN 978-80-8082-835-6.

Women in Peacekeeping. In: *United Nations* [online]. 2017 [cit. 2017-02-22]. Dostupné na: <http://www.un.org/en/peacekeeping/issues/women/womeninpk.shtml>.

Women, Peace and Security: Study Submitted by the Secretary-General Pursuant to Security Council Resolution 1325 (2000) [online]. 1st ed. New York: United Nations, 2002. 179 s. [cit. 2017-02-22]. ISBN 92-1-130222-6. Dostupné na: <https://www.un.org/ruleoflaw/files/womenpeaceandsecurity.pdf>.

JUDr. Mgr. Kristián Blaškovič, PhD.

Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovenská republika
kristian.blaskovic@truni.sk